

STUDIU

Nevoile părinților de adolescenți în comunicarea, educarea și disciplinarea acestora

Studiu sociologic calitativ

Nevoile părinților de adolescenți în comunicarea, educarea și disciplinarea acestora

realizat în cadrul proiectului

Cultivarea participării adolescenților în activitățile de familie

Autor: Natalia Vladicescu

Chișinău, 2018

Cuprins

I.	Rezumat	3
II.	Introducere.....	5
III.	Metodologie.....	6
IV.	Rezultatele focus grupurilor	7
4.1	Nevoile părinților în educarea adolescentului	7
4.2	Hobby și orientare profesională.....	13
4.3	Persoane și resurse	14
4.4	Profilul specialistului care va furniza programul de educație parentală pozitivă	14
4.5	Motivația părinților de a participa la programe de parenting	16
V.	Concluzii	21
	Anexa 1. Casete, citate respondenți	23
	Anexa 2. Tabele privind aprecierile individuale ale respondenților în cadrul discuțiilor de grup	25

I. Rezumat

Studiul calitativ „*Nevoile părinților de adolescenți în comunicarea, educarea și disciplinarea acestora*” a fost realizat de Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-AXA” în colaborare cu Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), susținut de UNICEF Moldova în cadrul proiectului „*Cultivarea participării adolescenților în activitățile de familie*”. Scopul proiectului este asigurarea tranziției reușite de la copilărie la maturitate prin furnizarea programelor de educație parentală bazate atât pe nevoile adolescenților cât și pe cele ale îngrijitorilor acestora. În acest context, a fost realizat și prezentul studiu sociologic calitativ cu părinții adolescenților.

În cadrul studiului au fost realizate 5 discuții de grup: 2 focus grupuri cu părinții adolescenților de 12-14 ani și 2 cu părinții adolescenților de 15-18 ani, pentru fiecare categorie de vârstă a fost desfășurat un focus grup cu părinții din mediul rural și unul cu cei din mediul urban. Iar un focus grup a fost mixt, incluzând părinți ai adolescenților de vârstă diferită și având participanți atât din mediul rural, cât și din mediul urban. Discuțiile de grup au fost realizate în luna iulie, 2018.

Scopul studiului a fost evaluarea nevoilor părinților/îngrijitorilor în *comunicarea, educarea și disciplinarea* adolescenților. Cercetarea s-a axat pe următoarele subiecte de bază:

- nevoile părinților în comunicarea, disciplinarea și educarea adolescentului;
- motivația părinților de a participa la programe de educație parentală pozitivă;
- profilul specialistului care va furniza programul de educație parentală pozitivă.

Astfel, studiul a constatat că metodele și tehnicile de facilitare a comunicării cu adolescenții și educația sexuală sunt subiectele de interes major pentru părinți. Precum „*adolescența*” este asociată de părinți cu o perioadă dificilă, marcată de îngrijorări și temeri privind diferite riscuri pentru copii și adolescenți și numeroase provocări în ceea ce privește schimbările fiziologice, emoționale și de comportament.

Majoritatea părinților au remarcat lipsa unei pregătiri necesare pentru a comunica eficient cu adolescenții pe subiecte sensibile, precum pubertate și/ sau sexualitate. Alți părinți au precizat că pe lângă lipsa cunoștințelor necesare, se confruntă cu bariere psihologice marcate de rușine și/ sau îngrijorări vis-a-vis de viața sexuală timpurie a copiilor săi. Alte subiecte prioritare în educația parentală deduse din discuții se referă la: implicarea adolescenților în luarea deciziilor și modalitățile de dezvoltare a rezilienței, astfel ca adolescenții să poată răspunde situațiilor de discriminare, hărțuire, din partea semenilor.

Părinții sugerează organizarea programelor de educație parentală pozitivă în zilele de weekend, cu participarea părinților din diferite localități. Astfel încât întrunirile să aibă loc în centrele raionale, în prima jumătate a zilei, organizate în grupuri mici, cu o durată de la 1 până la 3 ore. La fel, părinții sugerează comunicarea și motivarea implicării părinților să aibă loc prin intermediul instituțiilor de învățământ, dar și prin implicarea copiilor în motivarea părinților de a participa la aceste instruirii, dat fiind faptul că instituțiile de învățământ posedă capacități necesare pentru a favoriza implicarea părinților și comunicarea ulterioară cu aceștia. Părinții din mediul rural sunt preocupați de anonimat în organizarea întrunirilor cu părinții pentru a avea libertatea de abordare a subiectelor care îi preocupă, își doresc traineri/specialiști din afara comunității, atât din perspectiva respectării principiului de confidențialitate, dar și raportat la imaginea pe care o are specialistul (familia acestuia) în localitate. Așteptările părinților sunt ca specialiștii antrenați în educația parentală să fie buni comunicatori, moderatori și cunoscători în profunzime a tematicii abordate. Pe termen lung s-a menționat că ar trebui în instituțiile de învățământ să se organizeze activități informative pentru părinții adolescenților, iar pentru familiile vulnerabile să se

identifice modalități de a-i obliga să participe la astfel de instruiri. Eventuale bariere în participarea părinților în programe de educație parentală pozitivă ar putea fi indiferența părinților față de educația copilului sau invocarea stereotipurilor privind instinctul de creștere și îngrijire a copiilor persistent de generații care sugerează o implicare mai pasivă a părinților în educația și disciplinarea copilului, în special a taților. Un alt aspect se referă la particularitățile necesităților părinților care educă singuri adolescenții și/ sau îngrijitorilor adolescenților ai căror părinți sunt plecați la muncă peste hotare¹, un fenomen răspândit în Republica Moldova care nu poate fi neglijat.

Rezultatele acestui studiu trasează principalele provocări cu care se confruntă părinții adolescenților, accentuează barierele, dar și factorii care ar putea determina participarea părinților la activitățile de parenting. Discuțiile cu părinții adolescenților confirmă necesitatea unor măsuri de promovare a educației parentale în Republica Moldova pentru a facilita comunicarea dintre părinți și adolescenți și identificarea metodelor optime de relaționare reciproc avantajoasă din perspectiva nevoilor adolescenților, dar și a preocupărilor părinților acestora.

---

¹ În 2015 – 12% din elevi aveau părinți plecați peste hotare în căutarea unui loc de muncă, iar un sfert din aceștia aveau ambii părinți plecați (Datele recensământului școlar; http://mai.gov.md/sites/default/files/document/attachments/raport-analitic-pme_2010-2015_ed._2016.pdf)

II. Introducere

Adolescența este o perioadă cu multiple schimbări la nivel fizic și emoțional care au impact asupra comportamentului copiilor și deseori cu schimbări în modul de relaționare cu părinții. Adolescenții trăiesc noi experiențe, iar părinții sunt îngrijorați de riscurile la care se expun aceștia și adoptă comportamente de supraveghere, protecție. Drept reacție, adolescenții își doresc autonomie și respectarea intimității, aspecte ce pot cauza neînțelegeri și chiar conflicte. Unii părinți se declară neputincioși în fața acestor provocări, alții adoptă comportamente care îi distanțează și mai mult de copiii lor și îi fac vulnerabili la comportamente antisociale, expunerea la vicii etc.

Centrul Național de Prevenire a Abuzului față de Copii (CNPAC), susținut de UNICEF-Moldova, din luna iunie curent implementează proiectul „*Cultivarea participării adolescenților în activitățile de familie*”. Acest proiect este conceput pentru a sprijini părinții în abordarea problemelor-cheie cu care se confruntă adolescenții prin furnizarea unui program de educație parentală, bazat pe un curriculum dedicat acestui subiect, care să abordeze toate problemele apărute în a doua decadă a vieții.

Acest studiu a avut ca obiectiv general evaluarea nevoilor părinților în comunicarea cu adolescenții cu accent special pe abordarea subiectelor sensibile și identificarea factorilor care facilitează participarea părinților la programe de educație parentală.

Proiectul „*Cultivarea participării adolescenților în activitățile de familie*” și studiul „*Nevoile părinților în comunicarea cu adolescenții cu accent special pe abordarea subiectelor sensibile*” sunt în concordanță cu Strategia intersectorială de dezvoltare a abilităților și competențelor parentale pentru anii 2016-2022², prin care Guvernul s-a angajat să susțină educația parentală. Obiectivul principal al activităților de educație parentală este de a-i face pe părinți/persoanele în grija cărora se află copilul conștienți de rolul pe care îl au în creșterea și dezvoltarea acestuia, conștienți de necesitatea îmbunătățirii sau modificării unor cunoștințe, atitudini, înțelegeri, viziuni și practici de îngrijire și educație în conformitate cu recomandările psihopedagogiei moderne.

De asemenea, educația parentală este încurajată și de Codul educației al Republicii Moldova nr. 152 din 17 iulie 2014, Legea nr. 140 din 14 iunie 2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți, Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 944 din 14 noiembrie 2014, Strategia pentru protecția copilului pentru anii 2014-2020 aprobată prin Hotărârea Guvernului nr. 434 din 10 iunie 2014.

Rezultatele cercetării calitative vor facilita realizarea activităților de sprijin a părinților prin furnizarea unui program de educație parentală bazat pe nevoile părinților adolescenților.

---

² Hotărâre Nr. 1106 din 03.10.2016, <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=366978>

III. Metodologie

Cercetarea calitativă s-a desfășurat prin realizarea a 5 discuții de grup. Eșantionul teoretic al studiului a fost elaborat împreună cu specialiștii CNPAC. În concordanță cu scopul cercetării s-au stabilit două criterii de bază în distribuția discuțiilor de grup, primul se referă la mediul de trai: rural și urban, iar al doilea criteriu vizează vârsta copiilor adolescenți: 12-14 ani și 15-18 ani. Alte criterii care au fost luate în considerație pentru a se asigura eterogenitatea grupurilor se referă la: nivelul de studii al părinților, sexul adolescenților, localitățile incluse în proiect, regiuni (Centru, Nord, Sud). În toate discuțiile de grup, pe lângă părinții adolescenților am avut și 1-2 îngrijitori ai acestora, unde au existat opinii separate ale îngrijitorilor s-a specificat în analiză. Selectarea participanților pentru discuțiile de grup s-a făcut prin intermediul metodei „bulgărilor de zăpadă” (snow-ball).

În cadrul studiului calitativ au fost intervievați 34 persoane (vezi Tabelul 1).

Tabelul 1. Designul cercetării

Cod grup	Categoria respondenților	Nr. respondenților
1 FG	Părinți, 12-14 ani, rural	9
2 FG	Părinți, 12-14 ani, urban	5
3 FG	Părinți, 15-18 ani, rural	7
4 FG	Părinți, 15-18 ani, urban	6
5FG	Grup mixt (3 rural și 4 urban, 12-18 ani)	7
	Total	34

Pentru colectarea datelor calitative a fost utilizat un ghid de interviu cu următoarea structură:

- Nevoile părinților în educarea adolescentului;
- Motivația părinților de a participa la programe de parenting;
- Profilul specialistului care va furniza programul de educație parentală pozitivă;.

Datele calitative au fost colectate în luna iulie, 2018.

A fost realizată analiza tematică a datelor calitative, în baza notițelor asistentului realizate pe parcursul focus grupurilor și a transcrierilor discuțiilor de grup.

Limitări ale studiului:

- O parte din respondenții selectați, în special tații, nu s-au prezentat la discuții, probabil vor fi dificil de antrenat și în activitățile de parenting;
- Părinții participanți erau foarte diverși ca statut socio-economic, nivel de pregătire, atitudini și percepții privind creșterea și îngrijirea copiilor. Astfel unii respondenți au încercat să-și impună punctul de vedere;
- Constatările studiului calitativ prezintă fenomene, tendințe ale societății; pentru a fi generalizate/standardizate sunt necesare studii cantitative.

IV. Rezultatele focus grupurilor

4.1 Nevoile părinților în educarea adolescentului

4.1.1. Percepții și asocieri ale părinților privind adolescența

O bună parte din părinți sunt îngrijorați de perioada adolescenței. În toate discuțiile de grup primele asocieri ale respondenților au fost: „*frică*”/ „*teamă*”, „*probleme*”, „*riscuri*”, „*comportament dificil*”. Totuși, unii părinți asociază adolescența cu „*modern*”, „*frumusețe*”, „*responsabilitate*”, „*dezvoltare*”, „*distracție*”.

Mai mulți părinți consideră că adolescenții **sunt vulnerabili la influența cercului de prieteni** și sunt preocupați de impactul acestora asupra copiilor lor. Părinții sunt îngrijorați că anturajul tinerilor ar putea să-i determine să adopte **unele vicii** (abuz de alcool, consum de tutun, droguri etc.) sau **comportamente anti-sociale** (violență, furt, jocuri de noroc etc.) (vezi Anexa 1, Caseta 1). Unii părinți din mediul rural au menționat că riscurile privind consumul de droguri sunt pentru cei din mediul urban, alți părinți i-au contrazis cu exemple din satul lor. Temerile se accentuează în contextul în care observă că colegii, prietenii din anturaj deja fumează, au un limbaj indecent etc. De cele mai dese ori, părinții intervin și în alegerea prietenilor, dacă consideră că relația cu aceștia ar putea să aibă un impact negativ asupra copiilor lor (vezi Anexa 1, Caseta 2).

O altă preocupare a părinților este **siguranța fizică a adolescenților**. Părinții fetelor sunt îngrijorați ca acestea să nu ajungă **victime ale abuzului sexual**, dar și de **reputația fetelor în comunitate, în special în cazul celor din mediul rural**. Privind siguranța fizică a băieților părinții sunt mai mult preocupați că aceștia ar putea fi implicați în **altercații, bătăi sau comportamente riscante** cum ar fi: scăldatul, ciclismul, skateboardingul, conducerea unor mijloace de transport etc.

În același timp, părinții au relevat că admiră și învață de la adolescenți **abilitățile privind tehnologiile informaționale** și modul în care gestionează tehnologiile moderne pentru a afla informații, economisind timp și resurse. Părinții de asemenea, apreciază creativitatea adolescenților, abilitățile de comunicare în limbile străine, cu referire în special la limba engleză, modul acestora de a cere să li se respecte drepturile etc.

4.1.2. Provocări ale adolescenței

Unii părinți vorbesc despre prezența unor **schimbări de comportament ale adolescenților** pe care le atribuie perioadei de dezvoltare a acestora, iar alți părinți consideră că aceste schimbări de comportament sunt consecințe ale **utilizării excesive a tehnologiilor informaționale**. Astfel, în opinia respondenților, unii adolescenți devin *mai rebeli, neascultători, se enervează mai ușor, se irită de la orice, nu au răbdare etc.* Jocurile agresive, pornografia, dependența **de rețelele sociale** sunt motive de îngrijorare pentru părinți.

Mai mulți părinți au recunoscut faptul că **nu știu cum să găsească echilibru între oferirea libertății** pentru ca copiii lor adolescenți să fie creativi, să învețe să-și asume responsabilități și **stabilirea limitelor**, astfel ca să asigure o dezvoltare echilibrată a copiilor, dar și să-i protejeze de potențiale riscuri.

Relaționare și comunicare. Părinții declară că adolescenții preferă să discute anumite subiecte cu mama și altele cu tata, deseori observându-se că temele mai delicate le discută cu mamele, însă totodată solicită ca părinții să nu divulge cele discutate cu ei altor membri ale familiei.

O bună parte din părinți recunosc că nu au cunoștințe privind inițierea și întreținerea unei discuții cu adolescenții privind sexualitatea. Alții accentuează că au temeri și incertitudini să înceapă o discuție la

acest subiect. În unele situații, părinții se eschivează să comunice cu adolescenții pe subiecte sensibile, pasând responsabilitatea de la un părinte la altul, iar în cazul în care un părinte încurajează adolescentul să se adreseze la celălalt părinte, acesta nu insistă pe acest aspect și nici nu supraveghează dacă copilul a întrebat sau a primit răspunsurile pe care le căuta. În unele familii responsabilitatea de a discuta le revine părinților în dependență de gen, mamele discută cu fetele, iar tații cu băieții. În unele situații mamelor le revine sarcina de a aborda subiectul sexualității și cu băieții, iar în cazuri izolate pot discuta și tații cu fetele. **Discuții pe subiecte sensibile, în special cu referire la pubertate, sexualitate** sunt dificile pentru o bună parte din părinți (vezi Anexa 1, Caseta 3). Majoritatea părinților când se gândesc la abordarea subiectului sexualității în discuțiile cu copiii lor sunt preocupați de:

- ✓ **întrebările pe care le vor oferi copiii.** Dacă unii părinți așteaptă ca copilul să inițieze discuția astfel ca să aibă această posibilitate de a aborda subiectul, alți părinți dimpotrivă se simt jenați, rușinați inclusiv în cadrul discuțiilor de grup să discute despre sexualitate și speră că copiii îi vor scuti de aceste discuții. Unii părinți pentru a preveni situațiile jenante roagă pe cineva din anturaj – frați/surori mai mari, mătuși/ unchi cu vârste mai apropiate de cea ale adolescenților să discute cu ei.
- ✓ **impactul acestor discuții asupra copiilor și a relațiilor lor.** Unii părinți se gândesc că ar avea dificultăți să vorbească despre relațiile sexuale protejate, având îngrijorări că o astfel de discuție îi pot provoca/ interesa pe adolescenți să aibă relații sexuale premature, iar alții consideră că astfel le dau acordul pentru începerea vieții sexuale.

„Cunoștințe nu avem, dar eu personal nici nu știu cum să vorbesc, cum să îi spun, cum să îl pregătesc. Eu îi spun lui tătic-său, iar el: „Hai și i-o spun. Să zică, aha, au dat acordul”.” (F, 35 ani, șomeră, adolescent 16 ani, rural, 3 FG)

Discuțiile la subiectul sexualitate sunt reprimite încă în copilărie atunci când din curiozitate copiii își întreabă părinții, iar aceștia evită să le răspundă, se jenează sau le oferă răspunsuri, în unele situații, anecdotice.

„I-am zis copilului când era mic că sex este cifra 6 (six) în limba engleză.” (F, 34 ani, contabilă, adolescent 12 ani, rural, 1FG)

„Când era fata mai mică și auzea de sex nu știam cum să îi explic. Și i-am zis că sex este genul masculin și feminin și s-a închis întrebarea.” (F, 48 ani, asistent social, adolescentă 13 ani, rural, 1FG)

O parte din părinți au menționat că nici nu s-au gândit vreodată că copiii lor ar putea contacta o boală sexual transmisibilă. Alți părinți au remarcat că le-au vorbit despre bolile sexual transmisibile, dar nu știau cum să le vorbească despre relații sexuale protejate, utilizarea prezervativului.

„Pentru a nu se îmbolnăvi de diferite maladii, i-am explicat toate maladiile și în ce constau ele, dar nu știam cum să-i spun de prezervative. Desigur că nu este de dorit (să-și înceapă viața sexuală), dar pentru orice eventualitate trebuie să se protejeze pentru că poate el să îmbolnăvească, partenera, sau poate să fie chiar și o boală venerică cum ar fi hepatita, altceva nici nu-ți mai trebuie, pe viață o vei avea.” (F, 51 ani, adolescent 17 ani, urban, 5 FG)

Mai mulți părinți au menționat că nu pot depăși bariera aceasta de a discuta liber cu copiii lor privind sexualitatea, ei se simt jenați să abordeze asemenea subiecte și speră că școala și/sau internetul le oferă aceste informații, astfel ca ei să aibă o minimă pregătire în domeniu. Deși unii părinți conștientizează că ei ar trebui să ofere educație sexuală copiilor și s-au informat în acest sens, le este rușine să discute cu copiii lor pe aceste subiecte.

„Părinții mei nu mi-au spus niciodată nimic, era o rușine, și așa mi s-a dat poate prin ereditate, educație și nu pot nicidecum să vorbesc cu ele pe astfel de teme. Eu știu că este o mare greșală, că nu este bine,

dar sunt sigură că ea cunoaște elementarul de la școală.” (F, 42 ani, adolescentă 13 ani, contabilă, urban, 5FG)

Mamele care au suferit traume profunde în copilărie atunci când au avut menstruație pentru prima dată, în câteva discuții de grup au fost asemenea exemple (vezi Anexa 1, Caseta 4), au discutat timpuriu cu fiicele lor privind pubertatea la fete și modul în care se manifestă, astfel ca acestea să fie pregătite și să fie protejate de stresul prin care au trecut ele în adolescență. Nu toate mamele care au discutat despre menstruație au putut însă, aborda și subiectul relațiilor sexuale protejate, contracepției. Persistă ideea că aceste discuții ar putea fi un accept tacit al debutului relațiilor sexuale. În același timp, o parte din mame au menționat că despre pubertate cu băieții practic nu se discută, iar unii părinți nici ei nu sunt informați și îi pun în situații jenante pe copii.

„La un băiat (vecin) i s-a început procesul de erecție dimineața și era cu chiloții umezi și mama lui a văzut și i-a zis că este rușine la așa vârstă să se urineze în pat. Lui i-a fost atât de rușine că nu a putut vorbi cu mama lui timp de 2 săptămâni. Eu i-am zis să fie mai atentă cu el și să se intereseze pe internet cum să îi explice ce a avut. Apoi peste vreo 2 săptămâni a discutat cu mare greu.” (F, 34 ani, contabil, adolescent 12 ani, rural, 1FG)

Câteva mame au relatat situații că nu și-au informat fetele privind menstruația pentru că considerau că este prea devreme să discute cu ele la acest subiect, dar copilele le-au anunțat ce li se întâmplă și au abordat subiectul.

„La mine fetița de la 10 ani a avut ciclul și nu am pregătit-o că nici eu nu am așteptat așa devreme. Era la tabără și fiindcă între noi e o relație bună, m-a sunat: „Mama, cu mine ceva nu e în regulă, vină mai repede” și am discutat deja.” (F, 36 ani, metodist, adolescentă 15 ani, rural, 3 FG)

Unii părinți, ai căror copii nu sunt atât de deschiși să comunice, și-ar dori să cunoască metode care ar putea să le faciliteze comunicarea cu copiii lor. Câțiva au menționat că nu știu cum să discute subiectele mai sensibile: despre dragoste, sexualitate, alții însă menționează că anumite limite sunt binevenite ca părinții să-și păstreze din autoritatea parentală.

Consumul de substanțe: majoritatea consideră că în mediul rural nu sunt necesare discuții cu adolescenții privind consumul de droguri, dar teme precum consumul de alcool, tutun trebuie și au fost discutate în mare parte în familii.

Părinții adolescenților din familii cu posibilități materiale reduse au menționat că între adolescenți deseori apar divergențe din cauza diferențelor de statut, cei mai săraci fiind uneori marginalizați. Copiii din familii vulnerabile, în mare parte **nu știu cum să gestioneze situațiile în care sunt discriminați din motive socio-economice** (nu au bicicletă, nu au îmbrăcăminte modernă, telefoane performante etc.). Aceștia suferă, se supără și uneori învinuiesc părinții de inegalități sociale. Unii părinți din această categorie spun că copiii lor sunt înțelegători, dar sunt situații când se auto-izolează, alți părinți însă declară că copiii lor plâng, se revoltă din aceste cauze.

Părinții simt că în această perioadă a adolescenței **pierd din influența** pe care o au asupra copiilor lor și tot mai mult contează pentru descendenții lor opiniile semenilor. Părinții își doresc ca copiii lor să aibă în anturaj prieteni care să-i inspire pozitiv. Adolescența este privită și ca o perioadă a experiențelor noi, perioadă a diferitelor încercări care îi tentează.

„O perioadă cu multe provocări, de multe ori ceea ce le zici să nu facă ei sunt tentați să încerce. Este perioada când tu știi la sigur că ai discutat cu copilul tău despre aceasta, dar ceilalți când zic ”dar poate încercăm” atunci aceasta este altceva, ei ascultă mai mult prietenii.” (F, 39 ani, angajat sectorul public, adolescentă 18 ani, urban, 5FG)

În acest context, o bună parte din părinți urmăresc ca copiii lor adolescenți să prietenească cu adolescenți din familii pe care ei le consideră decente, ai căror părinți au un comportament adecvat și încearcă să-i îndepărteze de adolescenții din familii văzute ca problematice, astfel ei consideră că își protejează copiii, pentru că **se preiau modelele din familie**. În toate discuțiile de grup au fost părinți care au atenționat că familia de origine reprezintă un element important în modul de a fi al copiilor, dar nu este un garant privind comportamentul acestora: - „*nu poți să fii sigur că dacă părinții sunt decenti atunci și copilul la sigur are aceleași calități*”.

„Din start i-am spus băiatului că cel mai bun prieten al tău este mama, tata și fratele restul selectiv. Poate asta sună egoist din partea mea, dar eu sunt încrezută că nu se confruntă cu greutăți cum ar fi: cedare, trădare.” (F, 45 ani, profesoară, adolescent 16 ani, rural, 5FG)

Din sentimentul de grijă față de riscurile la care se pot expune adolescenții, unii părinți încearcă să le limiteze timpul petrecut cu prietenii, să-i avertizeze că prietenii îi pot trăda, se pot folosi de ei etc. și în acest sens adolescenții trebuie să fie precauți în raport cu semenii.

Părinții din mediul rural se confruntă cu **presiuni sociale**, pe de o parte acest lucru poate genera tensiuni în relațiile dintre părinți și copii, pe de altă parte, sunt părinți care valorifică situația din localitate și motivează copiii să fie deschiși și sinceri în comunicare – „*să aflu eu mai întâi, să fiu pregătită*”. În localitățile rurale controlul social este și un factor de protecție a adolescenților - toți se cunosc între ei, totodată, comunitatea poate, în baza unor bârfe, segrega, blama și condamna adolescenții, comportamentul acestora.

4.1.3. Compararea generațiilor de adolescenți

Părinții care au mai mulți copii, în special dacă diferența de ani dintre aceștia este mai mare, au remarcat că copiii mai mari sunt: „*mai ascultători*”, „*mai retrași*”, „*mai cuminiți*”, dar mezinii/copii de azi își impun părerea, își argumentează punctul de vedere și insistă ca acesta să fie luat în considerare. Unii respondenți percep aceste schimbări ca fiind în avantajul copiilor, apreciind că **adolescenții de azi sunt mai îndrăzneți/sunt mai descurcăreți**, se mândresc cu aceștia pentru că ei știu să se impună, **se pot integra mai ușor într-un colectiv nou**. Dar în același timp, părinții sunt îngrijorați că copiii sunt mai impulsivi - „*răspund înapoi*”, se conformează mai dificil la cerințele părinților și lor ca părinți le este mai dificil să relaționeze cu mezinii comparativ cu copiii mai mari.

De asemenea, unii părinți au tendința de a compara propria adolescență cu cea a adolescenților de azi. Viața adolescenților de acum, în opinia celor intervievați este **puternic influențată de tehnologiile informaționale**. Ca avantaje, accesul la informație le dezvoltă vocabularul, le oferă posibilitatea să-și formeze viziuni privind lumea din jur, le deschid noi orizonturi etc. Ca riscuri sunt aspectele ce se referă la mesaje care instigă la violență, informația pornografică, dependența de comunicarea on-line etc.

Respondenții subliniază că au avut relații mai distante cu părinții, însă percep că erau mai pregătiți pentru realitățile vieții comparativ cu copiii lor pe care îi caracterizează ca fiind mai sensibili, cu mai puține abilități de viață.

4.1.4. Forme de disciplinare

Privarea de dispozitive și/sau acces la internet este cea mai frecventă modalitate utilizată de părinți pentru a pedepsi adolescenții. Alte forme des utilizate ca pedeapsă este **limitarea/interzicerea plimbărilor cu prietenii și/sau a timpului petrecut în activitățile de hobby** (Vezi Anexa 1, Caseta 5).

Unele mame au menționat că ele **se supără** pe copii atunci când aceștia nu-și îndeplinesc responsabilitățile și/sau încalcă anumite reguli, **nu discută cu copiii** de la câteva ore până la câteva zile și aceștia înțeleg că au greșit și își cer scuze. Alți respondenți au remarcat că atunci când copii nu-și îndeplinesc

responsabilitățile, sarcinile încep ei să le realizeze, dar totodată apelează la moralitatea, conștiința adolescenților (Vezi Anexa 1, Caseta 5). Câțiva părinți au menționat că pentru a responsabiliza adolescenții cu treburile casnice **nu le oferă banii de buzunar** sau pentru anumite necesități dacă nu și-au îndeplinit sarcinile – „*n-ai spălat, n-ai lăsat curat la bucătărie, nu primești bani pentru manichiură*”; „*fără bani de buzunar, dacă nu ai grija de animale*”.

Unii părinți disciplinează copiii punându-i **să scrie, să citească**, alții însă consideră că învățarea nu trebuie să fie formă de pedeapsă, ci dimpotrivă scrisul/ cititul trebuie să fie o responsabilitate a copiilor, dar nu o formă de pedeapsă. Câteva mame au menționat că anterior utilizau această metodă de pedeapsă sau condiționare – „*dacă citești, te duci cu prietenii*”, dar membri familiei sau alte persoane din anturaj, cum ar fi cunoscuții, prietenii, i-au convins că nu este bine să procedeze în acest mod.

Alți părinți **strigă la copii**, deși o parte din ei conștientizează că nu este o practică normală, recunosc că nu se pot abține, chiar dacă ulterior regretă că au avut un asemenea comportament. Sunt adolescenți care la rândul lor ridică vocea la părinți. Majoritatea părinților au menționat că acest gen de certuri nu sunt constructive, dar că la un moment dat „*răbufnesc*”.

Marea majoritate a părinților recunosc cu dificultate faptul că **își pedepsesc fizic copiii**, conștientizând că asemenea comportamente nu sunt dezirabile în societatea actuală. Totuși, varga rămâne un instrument la care apelează unii părinți pentru a disciplina copiii. Motivele pe care le invocă părinții când aplică pedeapsa fizică sunt: nepregătirea temelor pentru acasă; nerespectarea obligațiilor de zi cu zi cum ar fi curățenia, îngrijirea animalelor etc.; revenirea acasă la ore târzii; comportamente neadecvate precum utilizarea cuvintelor necenzurate; agresiunea asupra altor semeni etc. Câțiva părinți au menționat că fiind stresați de grijile cotidiene și/sau presiunea de la serviciu își pedepsesc fizic copii, iar ulterior își cer scuze de la aceștia.

„Ești enervat și acasă, din cauza neajunsurilor financiare și copiii mai fac șotii de-ale lor și câteodată îi mai bat cu varga. Pe urmă plâng, mă duc și-i cuprind pe toți, îmi cer scuze și-i rog să mă asculte: să măture ograda, să-și strângă patul, hăinuțele să și le aranjeze, le explic dacă ar fi tot făcut eu nu m-aș enerva și nu i-aș atinge, dar așa mai am și problemele mele și când văd că nu este făcut lucrul, mă enervez iau vârguța și pe toți aceștia trei de la urmă îi ating... vârguța, și mi-i jale, ciuda asta că nu-mi merge o descarc pe copii...” (F, 39 ani, casnică, adolescentă 12 ani, urban, 2FG)

O parte din părinți, mai ales cei care au fost pedepsiți fizic în copilăria lor, preferă să nu recurgă la astfel de metode de disciplinare, întrucât au sechele din acea perioadă, amintiri dureroase și și-au promis că nu-și vor bate copiii. Alți părinți declară că adolescenții sunt deja prea mari pentru a fi pedepsiți fizic – „*e mai înalt ca mine deja*”, recunosc că atunci când erau mici îi loveau ușor – „*câte o palmă la bucă*”. Părinții în mare parte cunosc că în societate nu este considerată dezirabilă pedeapsa fizică și cel mai probabil o parte din ei își conformează răspunsurile acestui context.

Câțiva părinți au menționat că au renunțat să-și pedepsească copii pentru situații întâmplătoare/neatenție, cum ar fi: spargerea veselei, deteriorarea mobilei sau a altor bunuri din casă.

Un alt aspect, la care s-au referit mamele sunt experiențele în bucătărie a copiilor. O bună parte din părinți își ceartă copiii când pregătesc bucate și nu le reușește, iar produsele alimentare pe care le folosesc sunt irosite. Alți părinți au conștientizat că aceasta este o formă de învățare și încurajează copii să experimenteze, unii însă declară că nu-și pot permite financiar acest lucru, chiar dacă conștientizează că astfel își descurajează copiii.

Oferirea mai multor responsabilități copiilor în gospodărie este o soluție viabilă pentru părinți cu scopul de a preveni comportamentele deviante. Astfel unii părinți consideră că adolescenții fiind mereu ocupați – „*nu au timp pentru a face diferite prostii*.”

Mai mulți părinți recunosc că relațiile cu copiii lor sunt influențate de maniera în care au fost ei educați când erau copii, adolescenți. De cele mai dese ori, părinții de azi povestesc copilăria lor ca fiind dominată de sentimentul de frică și incertitudine. Aceste trăiri îi motivează să abordeze altfel educația copiilor, străduindu-se să fie cât mai aproape de copii așa cum percep ei, să fie prieteni, nu supraveghetori.

În rândul îngrijitorilor se conturează o tendință de a se consulta cu părinții biologici ai copilului, care de cele mai dese ori se află la muncă peste hotare, în privința stabilirii formelor de pedeapsă. Iar cea mai frecventă pedeapsă este limitarea accesului la tehnologiile informaționale (telefon mobil, calculator, tabletă).

Unele mame au menționat că tații au o influență mai mare în disciplinarea copiilor și atunci când ele se confruntă cu anumite probleme ei sunt cei care discută cu copii – „*noi suntem mai mult prieteni, tata are influență*”. Mai mult ca atât, unele mame apelează la partenerii lor aflați la muncă peste hotare pentru a disciplina copiii și astfel distanțarea față de tați este și mai pronunțată.

În unele situații când părinții solicită ajutor de la copiii de vârstă adolescentină, aceștia negociază responsabilitățile și unii părinți consideră că aceasta e o practică normală și acceptă negocierile, iar alții sunt mai rigizi și consideră că aceștia trebuie să-i asculte și refuză să polemizeze cu aceștia, impunându-și autoritatea prin diferite metode.

4.1.5. Implicarea adolescenților în luarea deciziilor

Studiul a constatat că unii părinți confundă implicarea în luarea deciziilor cu responsabilitățile adolescenților. Întrebați cum sunt implicați copiii lor în luarea deciziilor, părinții încep a vorbi despre responsabilitățile pe care le au adolescenții în gospodărie.

Unii părinți au menționat că implică adolescenții în decizii privind decorarea locuinței și achiziționarea aparatelor de uz îndelungat, remarcând că aceștia optează pentru un stil mai modern. Adolescenții sunt consultați sau chiar ei sunt principalii decidenți în procurarea dispozitivelor: calculatoare, telefoane etc.

Pentru adolescenți este foarte important felul în care arată și cum se îmbracă. Astfel, o bună parte din ei decid sau negociază cu părinții/îngrijitorii ce haine, accesorii să poarte. Unii părinți care își impun opiniile în achiziționarea unor piese vestimentare se pomenesc cu faptul că acestea nu sunt purtate de adolescenți. Fetele dau sfaturi mamelor privind procurarea hainelor, încălțămintei și în cazul în care acestea nu țin cont de ele, iar ulterior nu sunt mulțumite de achiziții, copiii le reamintesc că trebuiau să ia în considerație opiniile lor.

Dacă părintele ia preponderent mai multe decizii privind alegerile când copii sunt de vârstă mică, atunci când aceștia devin adolescenți le vine greu să schimbe mecanismul de luare a deciziilor și să devină independenți în această privință și viceversa, dacă părinții de mici încurajează copiii să aleagă singuri cu cine să se joace, ce să îmbrace, copii înțeleg și învață cum să ia decizii. La vârsta adolescenței majoritatea părinților încurajează copiii lor să ia singuri decizii privind activitățile în care se implică, hainele pe care le îmbracă cu o anumită ocazie, ce mănâncă, însă nu la toți copiii care au fost obișnuiți ca părinții să decidă pentru ei le reușește acest lucru.

Unii părinți din dorința de a proteja copilul, îl monitorizează excesiv și manifestă o lipsă de încredere față de propriul copil, comportament care poate știrbi autonomia și identitatea de sine a adolescentului.

„De multe ori sunt mai curioasă și tot îi întreb colegii lui dacă nu a vorbit necenzurat pe la școală. Întreb și profesorii la orice pas, sunt o mamă destul de activă, o dată la două săptămâni iau și notele să vad ce reușită are. Mă strădui să îl învăț că este timp pentru orice doar să fie disciplină. Îi zic să nu meargă cu alți copii care nu ascultă părinții, el practic mă ascultă în toate.” (F, 35 ani, educatoare, adolescent 12 ani, rural, 1 FG)

4.2 Hobby și orientare profesională

4.2.1. Hobby

Majoritatea adolescenților au anumite activități pe care le fac cu plăcere și cărora le dedică timp. Băieții sunt mai mult orientați către activități sportive, în special fotbal, dar și baschet, canoe, lupte, ciclism, unii din ei practică desenul, sculptatul în lemn sau au păsări, animale de companie. Pentru fete sunt specifice activități ca: dansul, canto, croitoria, alte activități ce implică lucrul manual. Aspecte comune în petrecerea timpului liber, atât pentru fete, cât și pentru băieți se referă la: lectură, privitul televizorului, modelare, gătit, realizarea diferitor experimente inspirate din internet. Marea majoritate a adolescenților sunt atrași de rețelele sociale, iar unii de jocurile on-line. Unii părinți percep internetul ca un mod de petrecere a timpului liber, alții însă consideră că copiii lor sunt dependenți de dispozitive. O preocupare deosebită privind timpul excesiv petrecut de adolescenți în fața calculatoarelor, telefoanelor mobile etc., o au îngrijitorii cu o vârstă înaintată (vezi Anexa 1, Caseta 6).

Unii părinți sunt frustrați de faptul că nu le pot oferi copiilor acces la activitățile extra-curriculare pe care și le-ar dori să le frecventeze din cauza lipsei resurselor financiare.

4.2.2. Orientare profesională

Părinții adolescenților de 15-18 ani mai des abordează tema continuării studiilor comparativ cu cei ai adolescenților cu vârsta de 12-14 ani. O parte din părinți sunt mai degrabă preocupați de traiul separat al adolescenților deoarece acesta presupune asumarea responsabilităților cotidiene, dar și expunerea la diferite riscuri. Părinții sunt îngrijorați de modul în care vor putea adolescenții să aibă grijă de ei, și mai puțin la această etapă îi preocupă vocația adolescentului, orientarea lui profesională. În mare parte respondenții consideră că adolescenții de 14-16 ani nu sunt pregătiți pentru viața separată de părinți, astfel majoritatea părinților optează pentru absolvirea liceului în localitatea de baștină sau la instituții din imediata apropiere, sperând că odată cu atingerea majoratului aceștia se vor maturiza și vor deveni mai independenți.

Unii părinți consideră că este prematur să discute cu adolescenții privind viitoarea profesie, însă în mare parte dorințele adolescenților sunt ghidate de hobby-urile pe care le practică în prezent, iar părinții sunt conștienți că aceste activități nu întotdeauna se vor regăsi ulterior în continuarea studiilor și profesia aleasă. De exemplu, băieții care visează să devină fotbaliști, părinții încearcă să-i convingă să se orienteze spre profesii care le vor oferi în viitor posibilitatea să se întrețină, cum ar fi bucătar, electrician etc. Alți părinți încearcă să încurajeze copiii să-și dezvolte abilitățile în domeniile în care au observat, intuiesc că au talent: desen, dans etc. și speră ca aceste activități le vor fi utile în viață indiferent de ce vor profesa. Părinții din mediul rural consideră că este mai complicat de a oferi suport adolescenților privind vocația profesională, deoarece în mediul rural există un spectru îngust de activități pe care ei le pot practica în adolescență ca ulterior să deprindă anumite abilități pentru pregătirea profesională.

Alegerea meseriei este considerată de unii respondenți o responsabilitate enormă, pe care ei ca părinți nu pot să și-o asume, unii consideră că nu au cunoștințele și abilitățile necesare, alții se tem de eșecuri și mai ales să nu le facă mai mult rău decât bine copiilor lor prin sfaturile oferite. Aceste îngrijorări se manifestă în special la părinții din mediul rural. Părinții care au avut experiența copiilor mai mari privind direcționarea către anumite specialități și această orientare a fost reușită din perspectiva lor au mai mult curaj să discute cu copiii mai mici privind posibilele profesii, iar părinții care au avut cu copiii lor mai mari experiențe, percepute mai degrabă negative precum: copiilor nu le place profesia și/ sau nu și-au găsit un

loc de muncă, au remarcat că își vor susține adolescenții să ia decizii singuri privind continuarea studiilor și alegerea profesiei, ca să fie o decizie asumată de ei.

4.3 Persoane și resurse

Marea majoritate a celor intervievați preferă să soluționeze în familie neclaritățile, dificultățile cu care se confruntă în creșterea și educarea adolescenților. Cel mai frecvent soții discută între ei, dar pot apela și la familia extinsă: surori/frați, nași, bunici etc. Respondenții care au menționat că preferă să nu se adreseze la bunici, au invocat două motive principale, pe de o parte unii declară că bunicii își iubesc nepoții și nu sunt obiectivi, iar pe de altă parte sunt cei care consideră că bunicii au percepții și atitudini învechite, inclusiv privind relația părinte-copil.

„Eu dacă aș avea probleme de comunicare cu copiii aș apela la fratele meu mai mare. El este o autoritate foarte mare în ochii copiilor mei. El în unele momente le-a înlocuit partea bărbătească și se vede că atunci când vin ei la noi în ospeție sau invers atunci se vede un atașament foarte mare față de el.” (F, 51 ani, administratoare, adolescent 17 ani, urban, 5FG)

„Bunica numaidecât îi ține apărarea, de aceea eu nu mă jelui nimănui, pentru că eu o să decid ce se poate și ce nu se poate, bunicii mereu îi țin apărarea, îmi zic să nu-l cert că și așa-i cuminte.” (F, 35 ani, casnică, adolescent 12 ani, urban, 2FG)

Unii dintre părinți au relatat despre frica de a apela la alte persoane din comunitate, întrucât nu vor să se afle în societate ce se întâmplă în casa lor, despre dificultățile cu care se confruntă familia. Ei percep că o bună parte din membrii comunității ar putea să bârfească pe seama necazului din familia lor și în loc să le ofere suport să-i judece pentru anumite comportamente, acțiuni.

Sunt părinți care se informează independent, preponderent online, dar și din cărți, referitor la particularitățile de vârstă, necesitățile adolescenților. Aceștia remarcă că informarea on-line este foarte bună că poți reveni la ea oricând, dacă apar neclarități, întrebări noi. În acest sens o listă de resurse veridice on-line ar fi utilă pentru părinții de adolescenți.

Câțiva părinți participanți la discuțiile de grup sunt de părere că în cazul în care o să apară necesitatea vor consulta un specialist/ psiholog, de cele mai dese ori făcând referință la cazuri de comunicare incompletă, depresie, suicid. Părinții din mediul rural accentuează că au posibilități limitate de apelare la specialiști la nivel local, remarcând lipsa cadrelor specializate sau incompetența acestora, care într-unul din cazuri este apreciată făcându-se trimitere la viața personală a specialistului.

„La țară e greu că nu sunt psihologi buni. În școală avem psiholog, dar eu nu niciodată nu am considerat-o bun specialist din cauza că acasă la ea e Doamne Ferește ce se întâmplă. O dată cu acest mai mic ne-a chemat la dumneaei în cabinet că am avut un caz mai dificil unde au participat 3 colegi inclusiv și al meu și ne-a chemat dumneaei. Eu i-am spus: „Să mă scuzați, dar Dvs. cum puteți să mă sfătuiți pe mine cum să vorbesc cu copilul meu dacă nu vă puteți rezolva problemele de acasă””. (F, 35 ani, șomeră, adolescent 16 ani, rural, 3FG)

4.4 Profilul specialistului care va furniza programul de educație parentală pozitivă

Profilul specialistului

Din discuții s-a conturat următorul profil al specialistului: o persoană care cunoaște în profunzime tematica abordată, să fie specializat în domeniu sau foarte bine instruit pe subiectul abordat, preferabil

din afara localității. Persoana să fie un bun vorbitor, moderator, să aibă experiență în comunicarea informației și menținerea atenției grupului, „să nu plictisească”, „să poată răspunde la întrebări”. Privind sexul și vârsta specialistului, marea majoritate a celor intervievați au menționat că nu contează aceste caracteristici, important să cunoască particularitățile de vârstă ale adolescenților și să fie la curent cu tendințele actuale în educarea copiilor. Câțiva respondenți au menționat faptul că ar avea anumite preferințe privind vârsta. Unii și-ar dori ca specialistul să fie până la 35 ani, argumentând că aceștia sunt educați într-un alt stil și sunt mai aproape de vârsta adolescenților, trecând și ei recent prin anumite experiențe caracteristice acestei perioade. Alții însă au menționat că ar prefera specialiștii după 40 de ani, care au experiență atât profesională, cât și de viață, aceștia le-ar inspira mai multă încredere. Au fost și voci care au remarcat că la 30-40 ani un specialist este bine informat cu noile tendințe, dar totodată are și experiență în domeniu comparativ cu un tânăr specialist. De asemenea, în contextul în care o parte din adolescenții din țara noastră sunt în îngrijirea bunelor, părinții fiind peste hotare s-ar putea să existe o reticență a persoanelor în vârstă față de specialiștii tineri – „dacă vor fi bunici și specialistul va fi tânăr care va avea un stil mai casual atunci poate fi ideea: ”Ce poate el pe mine să mă învețe, un copil, eu care am trecut prin viață?””

Dacă ar avea de ales între specialiștii la nivel local, respondenții ar opta pentru: profesori, asistentul social deoarece cunoaște familiile vulnerabile, medicul de familie deoarece poate vorbi despre subiecte privind pubertatea, sănătatea reproductivă, sexualitatea. Câțiva respondenți au accentuat că ar putea fi invitați diferiți specialiști pentru diferite subiecte. Unii respondenți consideră că sunt potriviți și au timp pentru pregătire în domeniu bibliotecarii (Novateca) și psihologii școlari. În general, probabil și în dependență de atitudinea față de specialiștii la nivel local, opiniile celor intervievați au fost diferite. Doar față de polițiștii practic majoritatea respondenților au avut o reacție spontană negativă. În aprecierea individuală, polițiștii au avut o notă medie de 6,4, iar mediana 7 (vezi Tabelul 2). Analizând nivelul de încredere a respondenților în specialiștii de la nivel local constatăm că respondenții au cea mai mare încredere în psihologii SAP (vezi Tabelul 2), în contextul realizării seminarelor pentru adolescenți, deși o parte din respondenți nu cunoșteau de existența acestui specialist la nivel raional, totuși există percepția că un psiholog este cel mai indicat pentru realizarea acestui tip de instruire.

Tabelul 2. Nivelul de încredere în specialiști (nota medie, unde 1 înseamnă nu am încredere deloc, iar 10 am foarte mare încredere)

		nota medie	mediana*	nu știu/ nu pot aprecia
1	directorul școlii	6,4	8	5 persoane
2	coordonatorul ANET	7,2	8	12 persoane
3	psihologul SAP	8,7	10	8 persoane
4	asistentul social	7,5	9	7 persoane
5	asistenta medicală	7,5	8	3 persoane
6	polițist	6,4	7	5 persoane

*valoarea a unei serii ordonate crescător sau descrescător care împarte seria în două părți egale, așa încât 50% din termenii seriei au valori mai mici decât mediana, iar 50% mai mari decât mediana.

În toate discuțiile de grup au fost voci care au menționat cadrele didactice ca având abilitățile necesare de comunicare a unei informații, de relaționare cu părinții și ar trebui doar să fie o pregătire a acestora în domeniu. Însă nu toți respondenții au împărtășit această opinie, unii fiind îngrijorați că astfel s-ar putea ca aceste activități să fie formale, în acest sens selectarea cadrelor didactice cărora să le revină această responsabilitate ar trebui să fie una riguroasă.

4.5 Motivația părinților de a participa la programe de parenting

Majoritatea celor intervievați au menționat că cea mai importantă motivație este interesul, dorința părinților de a participa la programe de parenting. Subiectele abordate și modul cum sunt prezentate acestea părinților ar putea să le provoace curiozitate. De asemenea, sunt și factori obiectivi care i-ar putea determina să participe sau nu la programele de parenting cum ar fi: locul desfășurării, perioada, durata seminarelor etc., precum și factori subiectivi cum ar fi: atitudinea față de specialiști, instituția care desfășoară programul etc.

4.5.1. Subiecte potențiale

În cadrul discuțiilor de grup părinții și îngrijitorii au menționat subiecte de interes pentru ei privind educația părinților de adolescenți. Alte subiecte au fost identificate pe parcursul discuțiilor fără a fi vociferate expres de către respondenți. Astfel, am analizat 3 categorii de subiecte: vociferate de părinți, deduse din discuții și propuse pentru apreciere de echipa de cercetare. Fiecare categorie este detaliată precum urmează:

a) Vociferate de respondenți

- ✓ Metode de facilitare a comunicării cu adolescenții – „*nu spune nimic, aș vrea să știu cum să fac ca să vorbească cu mine*”; „*dacă încerc să-i spun ceva îmi spune: „mama eu tot știu, dă-mi pace*”; Unii respondenți au menționat că există diferențe de gen în comunicarea cu părinții și ar dori să cunoască specificul acestora – „*dacă fetele mereu spun ce au sau cum a trecut ziua la școală, la băieți trebuie să scoți cu cârligul din ei.*”;
- ✓ Gestionarea timpului petrecut la dispozitive și siguranța on-line;
- ✓ Discuții cu semenii copilului. Cum să interacționeze cu prietenii copilului?;
- ✓ Gestionarea eficientă a banilor;
- ✓ Riscurile în societate pentru adolescenți. Părinții își doresc să cunoască și alte situații riscante pentru adolescenți pe lângă cele considerate clasice (consumul de alcool, droguri, fumat, agresiune fizică etc.);
- ✓ Educație sexuală – „*eu nici nu știu cum să-i vorbesc despre această temă, eu cred că lui îi va fi incomod, dar și mie. Cred că trebuie niște lecții pentru mame... Am căutat și pe internet, dar nu am găsit nimic*”.

b) Deduse din discuții

Aceste subiecte au fost identificate pe parcursul discuțiilor, fără a fi direct menționate de respondenți:

- ✓ Echilibrul dintre stabilirea limitelor și oferirea libertății pentru adolescenți;
- ✓ Diferența dintre implicarea în luarea deciziilor asumate și responsabilitățile în gospodărie;
- ✓ Modalități de dezvoltare a rezilienței, astfel ca adolescenții să poată răspunde situațiilor de discriminare, hărțuire din partea semenilor;
- ✓ Atitudinea față de vorbele satului/ reacția la vorbele satului;
- ✓ Adolescența și utilizarea dispozitivelor în siguranță;
- ✓ Cum procedează în situațiile în care sunt victime ale furtului, hărțuirii sexuale/viol.

„De exemplu copilul cu doi ani în urmă a fost agresat și i s-a furat cerceii. De atunci am frica ca cineva să nu o agrezeze... am fost învinuită și de polițist, ei au menționat că ”orice părinte trebuie să-și

„Însoțesc copilul oriunde până la 18 ani”, dar copilul a fost până la bunica la ora 16.00, câțiva metri trebuia s-o însoțesc. Până la acel moment nu mi-am imaginat că poate să se întâmple așa ceva cu copilul meu. Copilul meu nu știa cum să procedeze pentru că nu am învățat-o, și asta este o vină a mea. Ea nu știa că trebuie să cheme în ajutor pe cineva, să strige, aici este nevoie să vorbim foarte mult cu copii pe diferite teme pentru ca copilul să se poată încadra în societate.” (F, 42 ani, contabilă, adolescentă 13 ani, urban, 5 FG)

c) Oferite pentru apreciere

Respondenții au fost rugați să evalueze câteva subiecte propuse pentru educație parentală a părinților adolescenților, pe o scală de la 1 la 10, unde 1 înseamnă nu mă interesează deloc, iar 10 mă interesează foarte mult. Majoritatea celor intervievați au apreciat cu note de 9 și 10 toate tematicile (vezi Tabelul 3). Totuși, *Educația pentru sănătate, inclusiv educația sexuală și Orientarea vocațională și cariera* sunt subiectele care interesează cel mai mult pe părinții adolescenților. Acestea sunt de fapt tematicile pe care majoritatea părinților conștientizează și recunosc că au dificultăți să le abordeze cu copiii lor adolescenți. De exemplu, tema *Participarea adolescentului și luarea deciziilor asumate* poate fi confuză pentru părinți dat fiind faptul că o parte din ei confundă deciziile cu responsabilitățile.

Tabelul 3. Aprecierea tematicilor propuse pentru întrunirile cu părinții (nota medie, unde 1 înseamnă nu mă interesează deloc, iar 10 mă interesează foarte mult)

Tematici	Nota
Participarea adolescentului și luarea deciziilor asumate	9,1
Educația pentru sănătate, inclusiv educația sexuală	9,4
Orientarea vocațională și cariera	9,4
Comunicarea non-violentă	9,1
Comunicare pe subiecte sensibile (abuzul de substanțe, suicid, relaționarea cu semenii etc.)	9

4.5.2. Aspecte organizatorice privind seminarele

✓ Unde?

În centrul raional – dar cu participanți din diferite localități, astfel ca să nu se cunoască între ei, să fie păstrată confidențialitatea și să se asigure că în cazul în care se discută anumite subiecte cu referire la persoane și exemple concrete acestea nu vor fi identificate în comunitate. Respondenții au declarat că astfel se vor simți mai liberi să discute problemele, dilemele proprii, să acorde întrebări privind aspectele care îi interesează. Mai mult de jumătate dintre respondenți au optat pentru acest loc de desfășurare (vezi Anexa 2, Tabelul 1). Totodată, mai mulți respondenți s-au arătat îngrijorați că pentru deplasarea în centrele raionale sunt necesare resurse financiare – „pot să nu aibă bani de drum” și este necesar mai mult timp.

Printre avantajele organizării seminarelor în centrul raional a fost identificat și gradul de răspândire a informației, participanții vor merge în localitățile lor și vor transmite altor persoane din comunitate informația. Realizarea seminarelor în centrul raional cu participarea părinților câte unul din diferite sate este considerată formula perfectă de unii respondenți, în localitate este prea familial, iar în Chișinău prea departe.

În localitate – „pentru că nu fiecare are bani să meargă la raion”; „alții pot să aibă copii mai mici și să nu aibă cu cine să-i lase”. Mai bine în localitate din perspectiva cost-eficiență, dar se rușinează de cumetri, de vecini. Părinții recunosc că la adunările de la școala locală se jenează să discute anumite aspecte,

temându-se să nu fie etichetați, judecați ulterior. Sunt însă respondenți care au precizat că „*la noi satul este foarte mare și nu m-aș rușina să discut.*”

„[În sat vin pentru] *a se judeca unul pe altul, dar nu pentru a asculta, a acumula ceva, a spune ceva... una că judecă, dar a doua că olecuțică le mai adaogă și când ajungi în alt capăt de sat e cu totul altă istorie.*” (F, 45 ani, vânzătoare, adolescent 17 ani, rural, 3FG)

„*În sat nu este bine de făcut astfel de seminare pentru că fiecare se cunoaște și se rușinează să-și spună problemele sale la mai mulți. Cel mai bine ar fi la nivel de centru raional sau Chișinău, și să nu fie oameni din aceeași localitate.*” (F, 42 ani, adolescentă 13 ani, contabilă, urban, 5FG)

Un alt aspect vociferat de cei intervievați se referă la faptul că atunci când persoanele se cunosc între ele și mai ales dacă este un auditoriu mai mare, o bună parte din participanți discută între ei și nu sunt atenți la mesaj sau formatori, astfel întrunirile sunt de multe ori ineficiente.

Unii respondenți, în special cei din regiunea centru au optat pentru deplasarea în **municipiul Chișinău**, precizând că este mai comod și facil să ajungi în capitală decât în centrul raional. Trebuie să menționăm că mai mult de jumătate din cei care au optat pentru municipiul Chișinău ca loc de desfășurare a instruirilor au selectat și centrul raional ca fiind potrivit pentru organizarea acestora. Însă cei care au optat pentru desfășurarea atelierelor în localitatea lor sunt mai puțin flexibili, cei mai mulți dintre ei nu au selectat și o altă opțiune. Pentru părinții din localitățile mai depărtate de capitală, deplasarea la Chișinău necesită timp și chiar dacă le este returnat costul transportului o bună parte din ei nu vor să participe.

„*Toți când aud de Chișinău nu prea vor, dacă ar fi în localitate, cu mare plăcere, că ei toți vor să comunice, dar este foarte departe și-i foarte greu pentru noi, vii de dimineață de la ora 7 la Chișinău și ajungi seara la ora 7 acasă, asta-i foarte complicat, de aceea eu aș considera că la nivel de localitate ar fi foarte și foarte bine, tot înveți aceste lucruri, tot este comunicare între părinți.*” (F, 35 ani, casnică, adolescent 12 ani, urban, 2FG)

✓ **Locul desfășurării**

Cei mai mulți respondenți consideră că **școala** este locul cel mai potrivit loc unde se pot întruni părinții adolescenților. Au fost și părinți care au format o opinie separată menționând că școala este o instituție care le provoacă disconfort, din perspectiva experiențelor proprii și/sau cele cu referire la copiii lor, din acest motiv ar prefera să meargă la casa de cultură, biblioteca publică sau altă instituție. În mare parte respondenții sunt deschiși spre alte locuri de desfășurare, important din perspectiva acestora să fie o instituție situată într-un locație centrală, accesibilă din punct de vedere a transportului. Unii respondenți, în special cei ai căror copii au beneficiat de instruire și/sau sunt voluntari în cadrul Centrelor de Sănătate Prietenoase Tinerilor au menționat că cele mai indicate ar fi aceste instituții.

✓ **Când?**

În cadrul discuțiilor de grup mai mulți respondenți din mediul rural au menționat că iarna este cea mai potrivită perioadă pentru că părinții au cel mai mult timp liber. Totodată, o bună parte din respondenți au menționat că nici anotimpul, nici ziua de săptămână nu contează, cine dorește – vine.

În aprecierea individuală totuși mai mulți respondenți au optat pentru toamnă și vară (vezi Anexa 2, Tabelul 2). Toamna fiind probabil cel mai potrivit anotimp pentru participarea părinților, dat fiind faptul că vara este un anotimp mai specific. Cei care au menționat că ar fi bine să nu fie vara activitățile, argumentează că este o perioadă mai relaxantă, copiii sunt în vacanța școlară, familiile pleacă la odihnă etc. Pe de altă parte, unii respondenți care au optat pentru această perioadă ca fiind cea mai oportună, au respins celelalte anotimpuri. Persoanele care au ales perioada de vară consideră că zilele sunt mai lungi, timpul mai favorabil și chiar dacă mergi în centrul raional pentru jumătate de zi reușești ulterior să recuperezi activitățile din gospodărie. Părinții intervievați sunt mai dispuși să participe la seminarele de

educație parentală în zilele de week-end (vezi Anexa 2, Tabelul 2), când majoritatea nu sunt la serviciu. Persoanele din mediul rural ar prefera ca întrunirile să fie duminică. Câțiva respondenți au vociferat că zilele de odihnă sunt pentru familie, relaxare și nu ar fi dispuși să jertfească acest timp pentru activități de parenting, ulterior însă au precizat că dacă acest lucru se întâmplă rar și subiectul abordat ar fi interesat ar participa totuși.

Cei din mediul rural preferă ca evenimentul să se desfășoare în prima parte a zilei, cei din urban consideră că a doua parte a zilei este mai potrivită, unii optând chiar pentru seară, după ora 17.00, dacă evenimentul este desfășurat în zilele lucrătoare.

✓ **Cât de frecvent?**

Seminarele pentru părinți ar trebui să se desfășoare o dată pe lună sau mai rar în opinia majorității celor intervievați (vezi Anexa 2, Tabelul 4). În opinia celor intervievați, din lipsă de timp, puțini părinți își vor permite să participe dacă acestea vor fi organizate mai frecvent decât o dată pe lună. Respondenții consideră că totodată în această perioadă de timp părinții vor avea suficient răgaz ca să mediteze asupra tematicii abordate.

✓ **Cum anunțăm părinții**

Dacă activitatea se realizează în comunitate atunci ar fi bine ca să fie plasate anunțuri în locurile publice: la primărie, școală, magazine și alte locuri publice. Unii respondenți consideră că invitarea părinților prin intermediul instituțiilor de învățământ este percepută ca fiind cea mai sigură metodă de asigurare a prezenței părinților. Câțiva părinți au remarcat că părinții trebuie invitați la eveniment prin intermediul copiilor.

✓ **Modul de organizare/desfășurare**

- Anunțarea cu 1-2 săptămâni înainte privind evenimentul ce urmează să se desfășoare, solicitarea confirmărilor maxim cu 4-5 zile înainte, de preferat în ultimele 2-3 zile;
- Organizarea întrunirilor în grupuri de participanți restrânse – 10-15 persoane, nu mai mult de 20 participanți;
- Gruparea pe categorii de vârstă a adolescenților (de exemplu: 12-15, 16-18 ani);
- Durata evenimentului 1-2 ore, maxim 3 ore;
- Să fie prezentate situații și cazuri concrete și cum este bine să se procedeze, care sunt riscurile, cele mai frecvente erori etc.;
- Limbaj adaptat grupului țintă, „ușor de înțeles”.

4.5.3. Factori motivaționali și bariere

✓ **Factori favorizanți**

a) Direcți

Invitarea participanților prin intermediul instituțiilor de învățământ – majoritatea intervievaților consideră că dacă părinților li se va spune de la școală sau prin intermediul copiilor că trebuie să se prezinte la seminare o bună parte din aceștia se vor prezenta. Unii intervievați însă consideră că la fel cum la adunările de părinți se prezintă părinții responsabili așa va fi și în cazul seminarelor.

Identificarea unor părinți mobilizatori – Unii cred că ar putea convinge alți părinți să participe, întrucât au înțeles importanța discuțiilor cu copiii lor pe aceste tematici.

Oferirea unor stimulente – să li se ofere ceva „*un pix și un carnet*”. Unii respondenți consideră că în special în mediul rural organizarea unui fourchette/pauză de cafea ar putea stimula participarea părinților. Menționarea publică privind implicarea (în cadrul adunărilor școlare, comunitare), oferirea unor diplome etc. i-ar putea motiva pe unii părinți să participe.

b) Pe termen lung

Educație parentală prin intermediul instituțiilor de învățământ. Unii intervieuați consideră că ar trebui începând cu grădinița să se organizeze în cadrul instituțiilor de învățământ seminare, activități tematice pentru părinți privind specificul și provocările vârstei. În opinia lor este important ca părinții să se obișnuiască cu aceste instruiți și să le perceapă ca fiind ceva firesc în responsabilitățile părintești.

Obligativitatea prezenței la seminare pentru anumite categorii. Unii respondenți consideră că pentru unele categorii de părinți aceste seminare trebuie să fie cu caracter obligatoriu. În această categorie respondenții i-ar include pe părinții care au dificultăți în relaționarea cu adolescenții, cei neglijenți în relațiile cu copii, părinți ai căror copii au comportamente deviate.

✓ Bariere de participare

- **Indiferența** părinților față de comportamentul copiilor lor este principalul motiv al lipsei de interes față de potențialele seminare de parenting. De cele mai dese ori, respondenții făceau referință la prezența părinților la adunările de părinți de la școală, organizate periodic, la care practic participă unii și aceeași părinți. În opinia unor respondenți trebuie găsite metode de motivare și/ sau responsabilizare a părinților, au fost sugerate: să se insiste din cadrul instituțiilor de învățământ ca părinții să participe, să nu se ofere ajutor social pentru familiile vulnerabile, să se ofere diplome, mențiuni pentru cei care participă.
- **Stereotipuri privind creșterea și îngrijirea copiilor.** Pe de o parte unii respondenți au remarcat faptul că sunt părinți care percep adolescenții ca fiind deja mari, așa că ei sunt cei responsabili de acțiunile lor. Iar pe de altă parte sunt părinții care consideră că ei știu cum să-și crească copiii, la fel cum au făcut-o și părinții, bunicii lor fără a fi necesare activități de parenting.

„Până în clasa a IV-a unde este doar un singur profesor, părinții sunt mult mai cointeresați de reușita copilului. Copiii dacă sunt mai mici necesită mai multă atenție, iar când aceștia trec în școli gimnaziale părinții își pierd interesul asupra copiilor. Un singur profesor are un contact mai bun cu părinții, apoi părinții consideră că copiii nu mai necesită atât de mult să fie controlați și îi lasă să se descurce singuri.”
(F, 48 ani, asistent social, părinte adolescentă 13 ani, rural, 1FG)

V. Concluzii

- Adolescența este asociată de părinți în primul rând cu „*frică/teamă*”, „*probleme*”, majoritatea fiind îngrijorați de riscurile asociate comportamentului adolescenților. Asocierile pozitive se referă la „*modern*”, „*frumusețe*”, „*responsabilitate*”, „*dezvoltare*”.
- Cercul de prieteni este perceput de părinți ca fiind foarte important în protejarea sau dimpotrivă expunerea la anumite comportamente deviante și/sau vicii. Mulți intervievați conștientizează că influența părinților asupra copiilor se diminuează în această perioadă, dar nu știu cum să gestioneze aceste situații.
- Părinții adolescenților se confruntă cu mai multe provocări precum schimbările comportamentale ale copiilor; dificultăți de comunicare și relaționare; îngrijorări privind riscurile sociale; sentimentul de jenă în abordarea unor subiecte privind pubertatea, sexualitatea etc.
- Educația sexuală în familie rămâne în multe situații un subiect tabu, dacă în cazul fetelor privind menstruația în mare parte se discută, atunci cu băieții mai rar se discută despre erecție și poluție. Totodată părinților le este mai dificil să abordeze tematica relațiilor sexuale protejate, unii din rușine, alții din percepția că astfel tacit le oferă confirmarea că adolescenții își pot începe viața sexuală.
- Privarea de dispozitive și/sau acces la internet este cea mai frecventă modalitate utilizată de părinți pentru a pedepsi adolescenții. Alte forme des utilizate ca pedeapsă se referă la limitarea/interzicerea plimbărilor cu prietenii și/sau limitarea/interzicerea activităților pe care le preferă pentru petrecerea timpului liber. Violența verbală și/ sau psihologică, ex. nu comunică cu adolescentul o anumită perioadă, este frecvent răspândită în disciplinarea adolescenților, mai rar au fost recunoscute situațiile de aplicare a pedepselor fizice.
- Respondenții confundă implicarea în luarea deciziilor cu responsabilitățile adolescenților în gospodărie. Adolescenții în mare parte decid ce haine, accesorii să-și procure, cum să-și petreacă timpul liber, cu cine să-l petreacă. Totuși, o bună parte din părinți se implică atunci când nu le plac prietenii adolescenților, insistând ca aceștia să-și găsească alți prieteni. Implicarea adolescenților în deciziile privind studiile, continuarea acestora diferă foarte mult de la o familie la alta, unii părinți lasă adolescenții să decidă singuri, alții îi ghidează, iar alții își impun părerea.
- Părinții au menționat mai multe teme la care avea nevoie de suportul specialiștilor privind relaționarea cu copiii lor adolescenți, cele mai des vociferate fiind: facilitarea comunicării cu adolescenții și educația sexuală. Printre subiectele prioritare în educația parentală deduse din discuții se referă la: implicarea adolescenților în luarea deciziilor și modalitățile de dezvoltare a rezilienței, astfel ca adolescenții să poată răspunde situațiilor de discriminare, hărțuire din partea semenilor.
- În opinia celor intervievați seminarele pentru părinți cel mai bine să fie organizate în centrele raionale cu participarea părinților din diferite localități, în zilele de weekend. Întrunirile să fie în prima jumătate a zilei, organizate în grupuri mici, cu o durată de la 1 până la 3 ore.
- Cea mai eficientă metodă de invitare a participanților la seminare este percepută cea prin intermediul instituțiilor de învățământ, inclusiv prin implicarea copiilor să-și convingă părinții de importanța participării părinților în aceste activități. În cazul familiilor vulnerabile ar putea fi implicați asistentul social, primarul, dar și alți actori comunitari. Dacă întrunirea se desfășoară în comunitate sunt utile anunțurile în locurile publice. Confirmarea participării este necesară cu 3-5

zile înainte. Instituțiile de învățământ pot găzdui aceste evenimente, dar există deschidere și pentru alte instituții situate în locații accesibile.

- Factorii ce ar putea favoriza participarea părinților sunt: subiectele abordate, invitarea participanților prin intermediul școlii, oferirea unor stimulente. Pe termen lung s-a menționat că ar trebui în instituțiile de învățământ să se organizeze activități informative pentru părinții adolescenților, iar pentru familiile vulnerabile să se identifice modalități de a-i obliga să participe la astfel de instruiți. Principala barieră în participare este percepută indiferența părinților, dar și stereotipurile privind instinctul de creștere și îngrijire a copiilor persistent de generații.

Anexa 1. Casete, citate respondenți

Caseta 1. Îngrijorări ale părinților privind expunerea la comportamente anti-sociale

„Să meargă pe o cale dreaptă. Să nu fumeze, să nu se drogheze, să nu își facă prieteni care îi pot influența negativ, să nu fure.” (M, 48 ani, paznic, adolescent 17 ani, sub tutelă adolescenți 13 și 16 ani, rural, 1FG)

„În viitor să devină om, să nu fie rău, să nu fumeze, drogurile acestea, băutura asta, adică să ia calea cea dreaptă, să devină un om mare.” (F, 51 ani, casnică, adolescenți 12 și 14 ani, urban, 2 FG)

Caseta 2. Influența prietenilor

„La noi a fost o situație când copilul meu era prieten cu un băiat care avea o influență negativă asupra lui, și eu i-am interzis să prietenească cu el. Copilul meu era agresiv față de cei din jurul lui. Acesta era un băiat care se mutase în școala în care învăța copilul meu. Când au început să prietenească mi-a zis că este noul lui coleg de clasă, eu credeam că este un copil obișnuit, dar el fuma, uneori consuma băuturi alcoolice... I-am explicat că la bine această prietenie nu va duce, și să nu-l mai văd că prietenește cu el. Pot să spun că i-am pus o condiție să prietenească cu altcineva numai nu cu el. Nu m-a ascultat de îndată, dar au mai fost discuții. Îmi reproșa că atunci când iese afară nu are cu altcineva cu care să se plimbe, dar eu i-am zis că dacă nu are cu cine mai bine să ia o carte și s-o citească.” (F, 37 ani, casnică, adolescent 12 ani, urban, 5FG)

Caseta 3. Discuții privind sexualitatea

„La mine a discutat soțul, idee nu am ce s-a discutat și cum. Cu primul băiat a discutat când avea 14 ani, dar cu al doilea cred că pe la 12 ani. Știu precis că acesta mai mic îmi spunea: ”Tata deja mi-a spus”, și dacă încerc eu ceva să mai adaug el îmi spune: ”Eu deja am înțeles și știu, tata mi-a spus.” (F, 45 ani, profesoară, adolescent 16 ani, rural, 5FG)

„Ea mi-a spus că a avut niște lecții la liceu, le-au predat niște profesori foarte buni. Vreau să spun că dacă societatea noastră este contra ca în școli să se predea educația sexuală, lecțiile acestea sunt bine venite, iar eu sunt convinsă că ea știe de contraceptive și de alte chestii. Ea mi-a spus printre altele ce au discutat la școală și am zis că nu mai este cazul să-i mai spun și eu. Poate este un minus al meu pentru că nu am discutat personal cu ea. Nu am făcut-o poate pentru că am fost și eu așa educată... eu încă nu o pot face, soțul nici atât nu vorbește cu ele pentru că este plecat peste hotare iar toată educația este asupra mea.” (F, 42 ani, contabilă, adolescentă 13 ani, urban, 5FG)

Caseta 4. Experiențe traumatizante privind debutul menstruației, trăite de mame în adolescență

„Mama tot era mai severă, mă temeam. Nici când a început prima dată ciclul nu i-am spus mamei, mă temeam să îi spun, îmi părea că e o greșală ceva, nu știam ce se întâmplă. O verișoară de a mea mi-a lămurit. A doua a treia oară când mama a văzut deja ea s-a apropiat și mi-a spus că la 12 ani e degrabă. Dar eu cu ai mei copii suntem la egal, vorbim toate celea, măcar că sunt băieți. Nu am avut dificultăți în educație.” (F, 41 ani, asistentă medicală, adolescent 16 ani, rural, 3FG)

„Prima dată când am avut menstruație a fost prea devreme și am crezut că este o boală foarte strașnică după care voi muri. Să vă spun drept nu dormeam noaptea, plângeam. Aici este o vină a părinților mei, am simțit neajunsul discuției, și pe mine m-a influențat mult în copilărie, și am zis că copiii mei nu vor trece prin ce am trecut eu. Cu fetele chiar am vorbit foarte devreme, la fel și ele s-au maturizat devreme, eu le-am liniștit, le-am explicat. Am făcut în așa fel pentru a nu trece prin ceea ce am trecut eu, pentru că nu mi-a plăcut cum au procedat părinții mei... Chiar și atunci când învățam biologia la capitolul cu sexualitatea noi l-am evitat și a zis să-l citim independent. Prin aceasta am înțeles că părinții la rândul lor la fel au fost educați, poate că mai exigent decât mine, iar acum eu încerc să fac ceea ce nu au făcut părinții mei. Totuși frica și rușinea persistă undeva în mine adânc.” (F, 42 ani, contabilă, adolescentă 13 ani, urban, 5FG)

Caseta 5. Forme de disciplinare

„Cea mai mare pedeapsă este să nu-i permit la calculator, aceasta depinde de ce anume a greșit, dacă nu a venit la timp acasă atunci o zi este lipsit de calculator... Aceasta este o tragedie foarte mare pentru noi.” (F, 37 ani, casnică, adolescent 12 ani, urban, 5FG)

„Noi părinții pedepsim acolo unde știm că copilului îi este mai drag. Respectiv a fost pedepsit ca să nu meargă două zile la joacă, din start a reacționat foarte calm, și-a cerut scuze, a conștientizat și nici nu a îndrăznit să-și ceară voie la joacă în acele două zile.” (F, 44 ani, angajat curățenie, adolescent 16 ani, rural)

„Cu spălatul vaselor sau dacă nu au făcut ceea ce le-am zis atunci apelez la soveste și zic ”Dacă fetele nu au putut să facă atunci a venit mama și mama pe toate le va face”, atunci ele vin și zic ”Las că facem noi”, cred că în acest caz le muștră conștiința.” (F, 42 ani, adolescentă 13 ani, contabilă, urban, 5FG)

Caseta 6. Dependența de internet

„Îmi fac griji mai mari pentru el decât pentru copiii mei. Fiindcă ai mei erau foarte cuminți. Iată nepoții mei sunt total diferiți au alte interese, ei stau doar cu telefoanele în mână. La fel și acest băiat nu vrea să citească careva cărți interesante, stă doar la telefon și uneori ca să îl distrag îl iau cu mine la vie sau în grădină să mă ajute.” (F, 70 ani, pensionară, în îngrijire adolescent 13 ani al vecinei, rural, 1 FG)

„Internetul e boală, ei nu au când nici să mănânce, la noi e cu de-a sila du-te și mănâncă, ori du-te și te spală. Problema aceasta nu este hobby, este boală extraordinară.” (F, 50 ani, șomeră, îngrijitoare adolescent 15 ani, rural, 3FG)

Anexa 2. Tabele privind aprecierile individuale ale respondenților în cadrul discuțiilor de grup

Tabelul 1. Locul desfășurării seminarului (răspuns multiplu)

	au menționat această opțiune	dintre care au ales și altă locație
În localitatea dvs.	12	4
În centrul raional	21	10
La Chișinău	12	7

Tabelul 2. Anotimpul potrivit pentru desfășurarea seminarelor

	Nr. persoane care consideră ca acest anotimp este potrivit
Toamna	24
Iarna	19
Primăvara	19
Vara	21

Tabelul 3. Zilele săptămânii potrivite pentru organizarea seminarelor/instruirilor

	Nr. persoane
Doar în zilele lucrătoare (luni-vineri)	4
Doar în zilele de weekend (sâmbătă-duminică)	25
Nu am preferințe	5

Tabelul 4. Frecvența organizării seminarelor/instruirilor

	Nr. persoane
O dată pe săptămână	3
O dată la doua săptămâni	1
O dată în lună	21
Mai rar	11